

УДК 658.783.011.2:661.666.4

МЕНЕДЖМЕНТ СФЕРИ ТУРИЗМУ РЕГІОНУ

М. М. ХоменкоКременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук, 39600, Україна. E-mail: kafmen@kdu.edu.ua.

Наведено тенденції ринку туристичних послуг, позитивні та негативні чинники складових послуг і регіональні особливості туристичного ринку. Досліджено економічні та організаційні чинники, їх взаємозв'язок у туристичній діяльності та вплив на ефективність функціонування підприємств сфери туризму конкретного регіону. Удосконалено методичні рекомендації шляхом визначення показників, які сприяють підвищенню ефективності туристичної діяльності регіону.

Ключові слова: туристична діяльність, менеджмент, ефективність, туристичні послуги, ринок регіону, чинники, показники, методи.

МЕНЕДЖМЕНТ СФЕРЫ ТУРИЗМА РЕГИОНА

Н. М. ХоменкоКременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского
ул. Первомайская, 20, г. Кременчуг, 39600, Украина. E-mail: kafmen@kdu.edu.ua.

Приведены тенденции рынка туристических услуг, положительные и отрицательные факторы составляющих услуг и региональные особенности туристического рынка. Исследованы экономические и организационные факторы, их взаимосвязь в туристической деятельности и влияние на эффективность функционирования предприятий сферы туризма конкретного региона. Усовершенствованы методические рекомендации путем определения показателей, способствующих повышению эффективности туристической деятельности региона.

Ключевые слова: туристическая деятельность, менеджмент, эффективность, туристические услуги, рынок региона, факторы, показатели, методы.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Туристична галузь динамічно розвивається і прямо та опосередковано впливає на інфраструктуру регіонів країни. Майбутнє значення туризму як виду економічної діяльності зростатиме. З метою досягнення стратегічних і тактичних цілей розвитку суб'єктів господарювання туристичної галузі конкретного регіону доцільно враховувати фінансове забезпечення, яке пов'язане зі специфікою започаткування та організації туристичної діяльності, формування фінансових ресурсів, варіювання туристичних замовлень за умов сезонного характеру. Аналіз діяльності туристичних підприємств регіону засвідчив наявність конкуренції на ринку туристичних послуг, що зумовлює вибір ефективної стратегії з обґрунтованого спеціалістами переліку: інтеграція, концентрація, диверсифікація та забезпечення конкурентних переваг [1–3]. Ефективність стратегічного розвитку туристичного підприємства конкретного регіону зумовлена покращенням економічних показників, високим ступенем стабільності та розвитку.

В Україні постійно підвищується інтерес до розвитку туристичних послуг з боку органів державної влади. Підприємства галузі туризму здатні робити суттєвий внесок до доходів бюджетів як країни так і конкретних регіонів. Економічна ефективність туристичної діяльності обумовлюється впливом багатьох чинників: видами витрат і ресурсів, напрямками розвитку та вдосконалення діяльності, місцем реалізації в системі менеджменту. Для об'єктивної оцінки ефективності діяльності підприємства важливо враховувати ступінь витрат та одержаного в результаті прибутку, обґрунтованості формування ціни та використання ресурсів. Коливання та динамізм кон'юнктури туристичного ринку зумовлені розвитком світового господарства. Провідна задача дослі-

дження кон'юнктури туристичного ринку – виявлення умов і чинників найсуттєвішого впливу на формування попиту і пропозицій на регіональному, внутрішньому та міжнародному ринках, визначення сили та напрямку впливу за певний термін. У туризмі існують дві основні тенденції: вплив сукупної дії зовнішніх економічних і політичних чинників, які підпорядковані циклічному розвитку світової економіки; здатність до швидкого відновлення співвідношення попиту і пропозиції за досягнутого обсягу туристичного продукту у несприятливій обстановці.

Проблеми менеджменту ефективної діяльності підприємств досліджували зарубіжні вчені, зокрема: А.А. Жуков, Закорін Н.Д. [2], М.В. Мейер [3], В.С. Новіков [4], І.А. Рябова, Ю.В. Забаєв, Е.Л. Драчова [7], та вітчизняні Р.І. Балашова [1], І.Т. Ткаченко [6], І.М. Школа [4]. Так, А.А. Жуков, Н.Д. Закорін вказують, що «згідно з теорією систем, ефективність туристичної фірми визначається тим, якою мірою вона досягає оптимуму взаємовідносин в усіх видах діяльності» [2]. Мейер М.В. зазначає, що «необхідно погодитися з тим, що оцінка ефективності – це складне завдання, і ця проблема є досить гострою» [3]. Теоретико-методологічні дослідження проблем ринку туристичних послуг, в тому числі по регіонам, посіли провідне місце в економічній науці. Проте за умов загострення конкуренції на світових ринках послуг та формування ринкових відносин у нашій країні виникає потреба поглибленого вивчення аспектів функціонування та розвитку туристичних послуг на вітчизняному ринку.

Метою роботи є розробка практичних рекомендацій щодо перспектив розвитку та підвищення ефективності туризму в Полтавському регіоні, системи показників кон'юнктури туристичного ринку та виявлення чинників впливу на рівень попиту та

пропозиції туристичних послуг у сучасних умовах економіки країни.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. Рекреаційно-туристична сфера – інтегрована система, що поєднує декілька галузей, уособлює різні типи виробництв і видів діяльності, які поєднуються загальною метою, програмою розвитку та системою менеджменту. Вирішення питань ефективності галузі туристичної діяльності в регіоні пов'язане з розробкою і запровадженням системи збалансованих показників, складанням стратегічних і поточних планів, забезпеченням підтримки з боку керівництва області та районів, створення команди фахівців стосовно запровадження системи, формування місії, цінностей та стратегії.

Так, обласна програма розвитку туризму і курортів на 2011–2015 роки спрямована на розв'язання істотних проблем, зокрема: нерационального використання туристичних ресурсів області, в тому числі природно-рекреаційних ресурсів та об'єктів історико-культурної спадщини; невідповідності об'єктів туристичної інфраструктури та послуг сучасним вимогам щодо технічної та функціональної якості; недосконалість системи державного управління туризмом і діяльністю курортів, низькою ефективністю взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, приватного сектору та громадськості в управлінні розвитком туризму і діяльності курортів тощо; підвищення професійного рівня кадрів по забезпеченню діяльності туристичної галузі. Провідну роль в підвищенні ефективності займає бюджетування потоків грошових коштів, витрати при реалізації послуг, норма прибутку на підприємствах туристичної галузі, пропозиції постачальників послуг, нормативні витрати, елементи фінансової діагностики та оцінки фінансово-економічного стану підприємства, використання підходів прикладної економіки при проведенні економічного аналізу функціонування підприємства і прийняття раціональних рішень менеджерського спрямування. Мають місце ризикові ситуації у контексті дослідження туристичної діяльності та усвідомлюється можливість небезпеки виникнення непередбачених утрат очікуваного прибутку, майна, грошей у зв'язку з випадковими змінами умов економічної діяльності та несприятливими обставинами, що часто пов'язуються зі змінами погоди. На ранніх етапах виконання контракту розрахунок на запланований прибуток має значний ризик. При завершенні виконання контракту прогнозований результат можна визначити та порівняти з плановими показниками. Ефективність туристичної діяльності залежить від обґрунтованості рішень державних та місцевих органів влади, які територіально і функціонально опікуються туристичною діяльністю та знаходяться близько до зацікавлених осіб. Результат впливу туризму на економіку країни і конкретного регіону визначається «ефектом мультиплікації» [7]. Прямий вплив туризму – результат реалізації послуги, непрямий вплив відбувається за рахунок повторних витрат, здійснених туристом у конкретному регіоні. Так, основними напрямками впровадження обласної програми є: реалізація політики держави у сфері туризму і діяльності курортів на Полтавщині; оптимізація сис-

теми управління сферою туризму і діяльності курортів; забезпечення оптимального середовища сталого розвитку сфери туризму і діяльності курортів області, розвитку приватної ініціативи і підприємництва; впровадження інноваційного підходу до управління конкурентоспроможністю обласного та районних туристичних продуктів; забезпечення просвітницької діяльності та наукового супроводу сталого розвитку сфери туризму і діяльності курортів; забезпечення ефективного просування обласного туристичного продукту на міжнародний та внутрішній туристичні ринки; розвиток та утримання комунальної установи Полтавської обласної ради «Рекреаційний центр «Криворудський». Очікуваний результат: забезпечення збереження та раціонального використання цінних туристичних ресурсів області, їх доступності для всіх категорій населення, формування сприятливого туристичного іміджу, створення передумов для формування конкурентоспроможного обласного туристичного продукту.

Кон'юнктура – ринкова ситуація стосовно врахування обставин, від яких залежить і завдяки яким виявляється успіх господарської діяльності. Виділяють три етапи кон'юнктурних досліджень туристичного ринку: збір та обробка необхідної інформації в процесі поточного спостереження, аналіз кон'юнктури, прогнозування основних параметрів і розроблення можливих альтернатив для прийняття відповідних управлінських рішень [4]. На кон'юнктуру туристичного ринку суттєвий вплив справляє політика держави на ринку туристичних послуг, розвиненість ринкових структур і механізмів. Ринкова кон'юнктура реалізації туристичних послуг і товарів характеризується динамікою цін та діловою активністю. Ціна виступає барометром товарної кон'юнктури та ідентифікує провідні ознаки туристичного продукту: змістовні і сервісні характеристики якості, характер та частота попиту тощо. Ділову активність ринку найчастіше визначають за чисельністю укладених за відповідний термін угод. Розрахунок економічного впливу витрат туристів на економіку регіону доцільно проводити за допомогою мультиплікатора. Так як функціонування підприємств конкретного регіону залежать від інших підприємств-постачальників, то будь-які зміни витрат туристів в області призведуть до змін у виробничому рівні економіки, доходах та зайнятості. Так, туризм займає другу позицію в загальній структурі цілей в'їзду іноземних громадян на територію України, що характерно і для Полтавської області, після приватної цілі відвідування країни [6]. Таким чином, можна визначити чинники впливу на рівень попиту та пропозиції туристичних послуг в регіональному розрізі (рис. 1). Подальший розвиток сфери туризму і діяльності курортів в області й Кременчуцькому промисловому районі, як складового Полтавського регіону, може бути реалізований через впровадження ефективного державного регулювання розвитку туризму і діяльності курортів, за суттєвого посилення регулятивної ролі держави та обґрунтованих рішень місцевих органів в поєднанні з упровадженням європейської моделі державно-приватного партнерства.

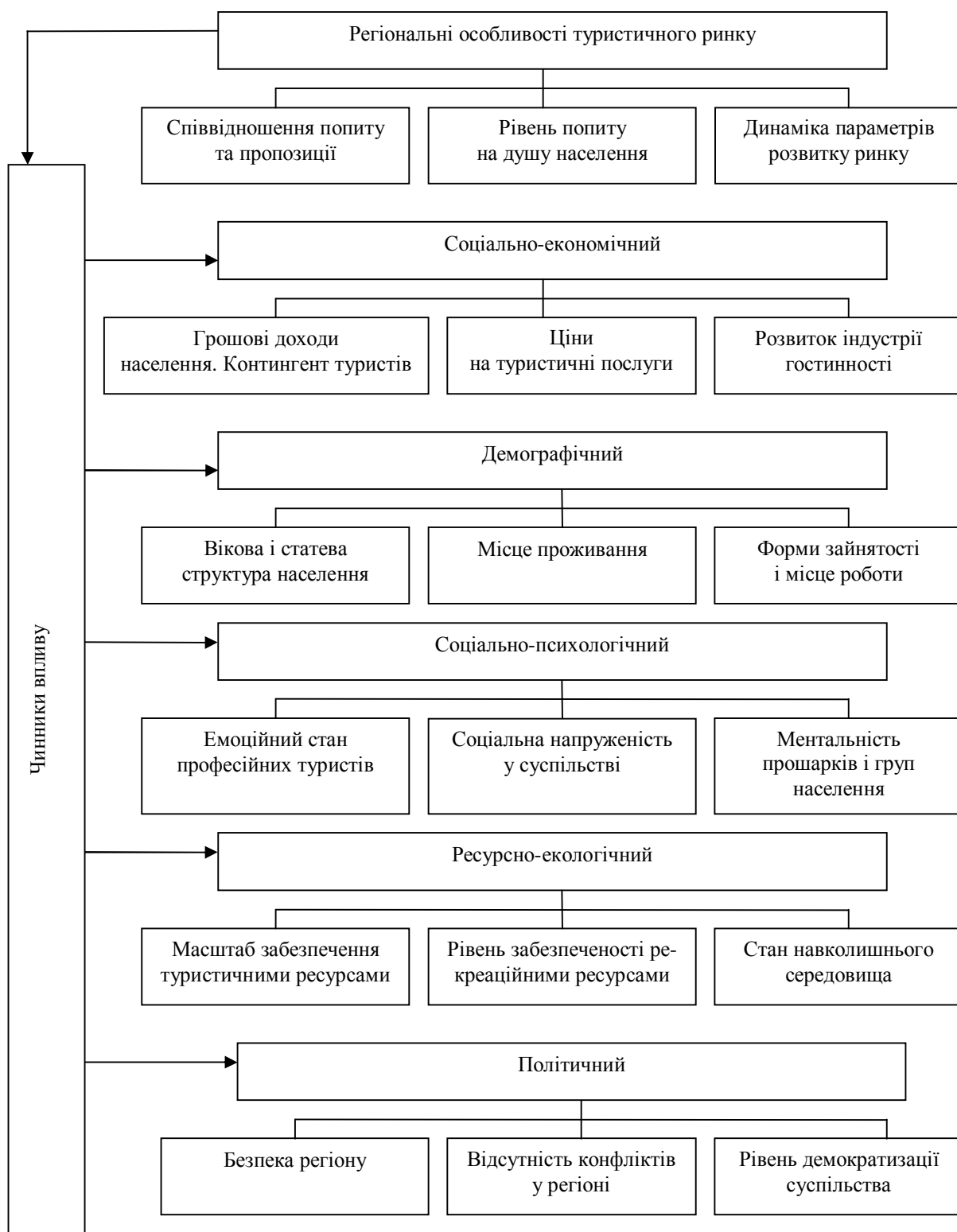

Рисунок 1 – Система регіональних особливостей чинників впливу на рівень туристичних послуг

Нині здійснюється формування дієвої вертикалі влади та уніфікація органів управління сферою туризму та діяльності курортів, зокрема на районному та міському рівнях. Проводиться системи заходів щодо підвищення фахового рівня представників виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань розвитку туризму: конференцій, круглих столів, навчальних поїздок з обміном передовим до-

свідом тощо. Виконання заходів покладено на працівників відділу з питань туризму і курортів облдержадміністрації за участю спілки екскурсодів Полтавщини, Полтавського регіонального відділення спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в країні, райдержадміністрацій, міськвиконкомів. Очікуваний результат зумовить підвищення ефективності управління на рівні районів, забезпечить коор-

динацію дій управлінських структур. Постала задача і комплексного вирішення питань статистичної звітності у сфері туризму, діяльності курортів та інших об'єктів туристичної інфраструктури. Доведення єдиних критеріїв статистичної звітності для всіх суб'єктів туристичної діяльності призведе до посилення впливу туризму на зростання економічних показників розвитку конкретного регіону. Ефективність управління туристичною галуззю залежить від використання інформації зовнішнього середовища, виробників продукту стосовно надання послуг, змісту та якості інформації для органів управління та туристичної інформації для споживачів. Передбачається інформаційне облаштування та маркування цінних туристичних ресурсів області, національної та регіональних мереж туристично-екскурсійних маршрутів шляхом встановлення вказівників, біг-бордів, сіт-лайтів, лайт-боксів тощо, розробка та підтримка туристичного веб-сайту. Розробляються туристичні каталоги, альманахи, атласи, довідники, путівники, буклети, фласери, картосхеми, картографічне забезпечення регіональної мережі туристично-екскурсійних маршрутів тощо. Забезпечується інфраструктурне облаштування визначних об'єктів історико-культурної спадщини в складі національної та обласної мереж туристично-екскурсійних маршрутів. Формується та забезпечується належне функціонування обласної мережі туристично-інформаційних центрів і пунктів, єдиної інформаційної системи з повним банком даних, зокрема про споживчі характеристики туристичних ресурсів. Розвивається кластерна система туристичної галузі. Забезпечення ефективного просування обласного туристичного продукту на міжнародний та внутрішній туристичні ринки пов'язується з участю у міжнародних та всеукраїнських виставкових заходах, форумах, конференціях. Організуються обласні виставки, культурно-мистецькі, туристичні заходи, фестивалі тощо. Передбачається використання бюджетних методів планування, запровадження системи збалансованих показників, виконання деталізації процесу планування туристичної діяльності на етапи за типами планів. Створюються сприятливі

умови для залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій, впроваджуються інвестиційні та інноваційні проекти спрямовані на розвиток туристичної інфраструктури, підтримку середнього та малого підприємства, зокрема в сільській місцевості, у сфері туризму і діяльності курортів. Стратегія туристичної галузі реалізується інноваційним підходом до управління конкурентоспроможністю обласного туристичного продукту. Заходи програми реалізуються за рахунок коштів обласного бюджету в сумі 1,5 млн. грн., інвестиційних коштів, інших джерел не заборонених законодавством. Фінансове забезпечення заходів щодо державної підтримки виконання програми здійснюється в межах бюджетних призначень передбачених органам виконавчої влади на відповідний рік. Центр країни: природні, історичні, етнографічні та інші ресурси Полтави, Кременчука, Миргорода, Диканьки, Сорочинців чи Опішного ще чекають своїх поціновувачів. Місцева влада має зрозуміти, що розвивати Полтавщину можна, не лише добуваючи газ та нафту, але й дбаючи про природу та історію, приваблюючи туристів, як це робиться в усьому світі. Реалізація напрямів та виконання завдань розвитку сфери туризму і діяльності курортів, визначених програмою, дасть змогу до 2015 року забезпечити: зростання потоків внутрішніх та в'їзних туристів на 10 % щорічно; збільшення обсягів наданих туристичних послуг на 7 % щорічно; доведення частки сфери туризму і діяльності курортів у валовому внутрішньому продукті (ВВП) до 5 % загального обсягу; збільшення на 5 % щорічно кількості готелів та інших засобів тимчасового розміщення; зростання на 5 % щорічно кількості робочих місць у туристично-рекреаційній та туристичній сферах; створення умов для впровадження ефективної маркетингової та інформаційної політики з підтримки обласного туристичного продукту на внутрішньому та міжнародному туристичних ринках; приведення технічної та функціональної якості обласних об'єктів туристичного відвідування та об'єктів туристичної інфраструктури до сучасних вимог (табл. 1).

Таблиця 1 – Прогнозні результати використання туристичних ресурсів Полтавської області

Найменування		Од. виміру	Значення показників				
завдань	показників		2011	2012	2013	2014	2015
Економічні	Кількість внутрішніх туристів	тис. осіб	500	550	600	650	700
	Кількість іноземних туристів	тис. осіб	5,0	5,5	6,0	6,5	7,0
	Обсяг наданих туристичних послуг	тис. осіб	80	85	95	100	110
	Часка сфери туризму та діяльності курортів у ВВП	%	2,0	2,3	2,5	2,7	3,0
	Надходження до бюджетів	млн. грн.	1,8	1,9	2,0	2,1	2,5
Соціальні	Кількість зайнятих у сфері туризму та діяльності курортів	тис. осіб	20,0	20,5	21,0	21,5	22,0
	Рівень охоплення населення туристичними послугами	%	25,0	28,0	30,0	32,0	35,0

Планування та забезпечення обґрунтованого рівня прибутку як одного із показників ефективності набуває провідного значення стосовно зростання прибутковості власного капіталу. Для вирішення наведеної проблеми доцільно використовувати показник не очікуваного, а вірогідного прибутку, який характеризує вартість виконаних на даний час робіт, за відніманням собівартості їх реалізації і резерву на обставини ризику.

Науково-освітня та просвітницька діяльність забезпечення сталого розвитку туризму пов'язується з удосконаленням системи підготовки кадрів для сфери туризму і діяльності курортів. Здійснюється відкриття напряму підготовки «Туризм» у вищих навчальних закладах області, проводяться курси підготовки фахівців та волонтерів для забезпечення спілкування з іноземцями на основних туристичних об'єктах. Передбачається проведення семінарів, круглих столів, конференцій тощо для представників туристичного бізнесу області. Очікуваний результат - забезпечення сфери туризму і діяльності курортів кваліфікованими, фахово орієнтованими кадрами, підвищення якості обслуговування туристів, створення передумов для формування конкурентоспроможного обласного туристичного продукту, збільшення туристичного потоку, поліпшення туристичного іміджу області та держави. Оптимізується система управління та забезпечується раціоналізація середовища сталого розвитку туризму в Кременчуцькому районі, здійснюється моніторинг туристичних ресурсів міста та району, відбувається формування та ведення відповідного обліку. У місті діє 12 комунальних закладів культури, в яких працює 650 фахівців. Діяльність управління культури і туризму направлена на: збереження, розвиток та популяризацію національних культурних традицій, звичаїв, обрядів; пошук нових, відповідних часу та вимогам сучасності, форм творчості; організацію культурно-просвітницької діяльності, збереження, забезпечення функціонування та ефективного використання існуючої мережі закладів культури та туризму; зміцнення матеріально-технічної бази закладів культури; збереження пам'яток архітектури, об'єктів культурної спадщини в місті; розвиток туристичної галузі та ін. Так, працівники краєзнавчого музею доповнили експозиції відділу давньої історії та відділу природи, частково оновили виставку «Промисловість Кременчука на сучасному етапі». Управління культури і туризму, реалізуючи загальнодержавну програму збереження та використання об'єктів культурної спадщини, разом з фахівцями краєзнавчого музею продовжують роботу з обстеження частини історичних місць на предмет включення їх до зводу пам'яток Кременчука. До роботи над зводом долучені науковці національного університету імені Михайла Остроградського та співробітники краєзнавчого музею. До 440 річниці з дня заснування міста запланований випуск енциклопедичного видання «Звід пам'яток історії і культури м. Кременчука». Створено електронну базу даних про пам'ятки історії і культури міста. Продовжується робота над сайтом

мережі Інтернет «Пам'ятки історії та культури Кременчука», ведеться робота з вивчення матеріалів періоду Голодомору та сталінських репресій. Завершена робота з фото фіксації пам'яток культури міста. Всього створено 150 електронних фотодокументів на пам'яток. Складено реєстр пам'яток національного і місцевого значення міста з фіксацією зовнішнього вигляду об'єктів. Продовжується робота по фотографуванню на паперові та електронні носії рухомих пам'яток культури та історії міста. Управління культури і туризму Кременчуцької міської ради разом з краєзнавчим музеєм видало путівник по рухомих пам'яткам історії та природи «Дива і таємниці Кременчуцького краю», який сприятиме підготовці обласного зводу пам'яток. Всього в місті налічується 230 об'єктів культурної спадщини, а саме: 87 пам'ятників монументального мистецтва і пам'ятних знаків, з них – 37- меморіальних дошок; 7 пам'яток археології; 57 пам'яток архітектури; більше 20 будівель, які пов'язані з важливими історичними подіями та діяльністю відомих осіб; 2 пам'ятки садово-паркового мистецтва; численні братські могили та поховання відомих особистостей; 2 пам'ятки науки і техніки. Розвиток туризму в місті істотно впливає на такі сектори економіки, як будівництво, сільське господарство, виробництво товарів широкого вжитку і має за мету забезпечити в нових умовах ринкової економіки перетворення «індустрії туризму» у провідний чинник розвитку Кременчука. В місті визначена мережа туристичних агенцій, які надають різноманітні туристичні послуги. Заведено електронні форми облікової документації на туристичні агенції. Згідно з сучасними вимогами надруковані бланки облікових карток на туристичні агенції. Управлінням культури та туризму не припиняється робота по збиранню, поновленню й систематизації документів, щодо відкриття нових туристичних агенцій в місті. Кременчуцьке бюро подорожей та екскурсій працює з установами, школами, підприємствами міста, Кременчуцького, Глобинського, Семенівського та Козельщанського районів, а також з працівниками сільського господарства цих районів.

Кременчуцький міський клуб туристів – громадська організація, яка діє з 1992 року. Метою своєї діяльності має: об'єднання на добровільних засадах його членів для взаємодії, розвитку і популяризації масового оздоровчого й спортивного туризму; захист соціальних й економічних прав туристів; участь однодумців в різноманітних формах управління суспільним туристичним рухом, охороні природи, пам'ятників історії та культури; поширення міжнародних зв'язків в області туристично-спортивної діяльності й самодіяльних мандрівок. Кременчуцький міський клуб туристів – єдиний в Полтавській області, який має повноваження маршрутно-кваліфікаційної комісії (ММК) тобто колегії суддів змагань туристських спортивних походів з таких видів туризму: пішохідний, гірський, водний та велосипедний. Відповідно до календарного плану Всеукраїнських змагань у місті на базі спорткомплексу Кременчуцького Національного університету

імені Михайла Остроградського проводився кубок України зі спортивного туризму (гірський, у приміщенні). Команда туристського клубу посіла друге місце в конкурсі на обласних змаганнях зі спортивного туризму присвячених Міжнародному дню туризму. Так, за 2010 рік Кременчуцькою міською ММК проведено більше 25 спортивно-туристських походів. У них прийняло участь майже 210 учасників.

Для збереження Кременчуцького міського клубу туристів пропонується: включити в бюджет міста фінансування заходів клубу туристів та міської федерації спортивного туризму; винести на сесію розгляд питання про звільнення від орендної плати приміщення міського клубу туристів. З нагоди Всесвітнього дня туризму та Дня туризму в Україні щорічно проводити туристичні форуми управлінням культури і туризму разом з відділом з питань туризму і курортів Полтавської облдержадміністрації. Оздоровчий комплекс «Нафтохімік» обслуговує працівників багатьох підприємств та організацій міста, медчастина надає консультативні послуги мешканцям багатьох міст і сіл Полтавської та Кіровоградської областей. На базі оздоровчого комплексу планується проведення конференцій, семінарів, тренінгів. Для розвитку галузей культури і туризму необхідно створити сприятливі умови шляхом: збереження комунальних закладів культури із залученням антикризових заходів; гарантування прав громадян у сфері культури і туризму згідно з чинним законодавством; створення належних умов для розвитку аматорської мистецької творчості та для організації змістовного дозвілля громадян із залученням спонсорських коштів та впровадженням нових технологій у діяльність; розширення спектра послуг для туристів та плідної співпраці з туристичними агенціями міста та області; здійснення заходів з охорони культурної спадщини, ремонту та реставрації пам'яток історії та культури, в першу чергу пам'яток пов'язаних з Великою Вітчизняною війною, постійне проведення рейдів з перевірок стану пам'яток; продовження реставраційно-ремонтних робіт краєзнавчого музею з виділенням коштів з бюджету розвитку міста. Передбачається формування привабливого туристичного образу міста, використання культурних і природних ресурсів, створення в туристичній галузі привабливого інвестиційного клімату, запровадження нових дієвих механізмів підтримки туристичної справи.

Управління туристичною діяльністю на державному та регіональному рівнях доцільно спрямовувати на раціональне функціонування різноманітних процесів з урахуванням специфіки надання туристичних послуг. Рівень ефективності використання капіталу обумовлюється впливом ліквідності та ризику в туристичній галузі [1]. Вирішенню проблем підвищення й оцінки ефективності туристичної діяльності сприятимуть розроблені з нашою участю методичні пропозиції стосовно систематизованого переліку чинників виражених індексами, що характеризують їхній вплив на результати надання послуг.

Таким чином, запропоновано розглядати ефективність туристичної діяльності (E) як функцію чинників (Ф), які виражаються індексами (K_i).

$$E = \Phi \sum_{n=1}^{n=10} K_i, \quad (1)$$

де K₁, K₂... K₁₀ – індекси ефективності туристичної діяльності.

Наведений в табл. 2 перелік індексів дозволяє визначити напрямки оцінки ефективності туристичної діяльності з різних позицій: власників; зовнішніх інвесторів, зокрема кредиторів; акціонерів; заінтересованих сторін; інноваційних стратегій та бізнес-процесів; ризиків та ризик захищеності.

Таблиця 2 – Індекси впливу на результати туристичної діяльності

Функція чинника вираженого індексом	Індекс, K _i	Характеристика впливу на результат
Інформація зовнішнього середовища	K ₁	Зміст та якість інформації для органів управління та споживачів продукту
Технологічні зв'язки між туроператором і турагентом	K ₂	Безперервне надання туристичних послуг і врегулювання конкурентних чинників
Використання бюджетів для планування	K ₃	Забезпечення нормального рівня прибутку
Аналіз фактичних і бюджетних показників	K ₄	Оцінка зростання прибутковості власного капіталу
Вдосконалення показників системи	K ₅	Використання показників надання туристичних послуг
Управління бюджетними показниками	K ₆	Оптимізація функціонування і впорядкування процесів
Оцінка стратегії туристичної галузі та підприємства	K ₇	Трансформація впливу на показники суміжних сфер
Поточна і майбутня вартість послуг	K ₈	Встановлення параметрів показників оцінки структурних підрозділів
Управління фінансовими ресурсами	K ₉	Удосконалення структури внутрішніх аналітичних реєстрів
Нарощування потенціалу туристичної діяльності	K ₁₀	Розвиток та удосконалення туристичних послуг, організаційних структур

Так, забезпечення інфраструктурного облаштування визначних обласною програмою розвитку туризму і курортів об'єктів природно-заповідного фонду в складі мереж туристично-екскурсійних маршрутів передбачається за рахунок коштів приватних

власників, які зацікавлені у високій ефективності туристичної діяльності. Власники, інвестори, акціонери та заінтересовані особи опрацьовують підходи стосовно підвищення ритмічності функціонування суб'єктів господарювання – транспорту, торгівлі, зв'язку, побутового обслуговування населення, санаторно-курортних, розважально-відпочинкових, готельно-ресторанних послуг, забезпечення безпеки відвідувачів, надання усіх видів допомоги, відповідності санітарно-гігієнічним вимогам на туристичних об'єктах та маршрутах. Приватні підприємці, що працюють в галуззі, здійснюють постійний моніторинг внутрішнього та міжнародного туристичних ринків, аналізують туристичні потоки, стан туристичних ресурсів області та міста Кременчука, популяризують культурну спадщину та духовні надбання області шляхом створення нових туристичних маршрутів, рекламно-інформаційної продукції тощо. Розробляється аудіовізуальна продукція туристичного змісту (екскурсійний аудіо супровід, CD-, DVD-екскурсійні продукти).

Основні проблеми менеджменту сфери туризму регіону: недостатнє бюджетне фінансування; незадовільний стан матеріально-технічного стану закладів культури та туризму, необхідність проведення ремонтів; недостатня взаємодія між галузями культури та туризму; забезпечення закладів туристичної діяльності необхідною технікою для впровадження сучасних технологій у роботі; відсутність координації роботи між державною службою охорони культурної спадщини та органами місцевого самоврядування.

ВИСНОВКИ. Ефективне управління туристичною діяльністю на державному та регіональному рівнях необхідно розглядати як функцію чинників, що

виражаються індексами. Вплив чинників на результати туристичної діяльності спирається на основні положення: досягнення максимально можливих результатів за наявності багатоваріантності вирішення проблем; трактування ефективності як цілісної моделі, що функціонує в умовах чисельних змінних параметрів зовнішнього оточення; визначення систематизованого переліку заходів і показників підвищення роботи туристичної фірми. Удосконалення методів оцінки ефективності повинно спитатися на результати аналізу бюджетних та фактичних показників, використання методів фінансового контролю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балашова Р.І. Ефективність туристичної діяльності і вдосконалення методів її оцінки // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 3. – С. 131–137.
2. Инновационные аспекты управленческой деятельности на предприятиях сферы туризма: монография. / А.А. Жуков, Н.Д. Загорин. – СПб.: Д.А.Р.К, 2006. – 224 с.
3. Мейер М.В. Оценка эффективности бизнеса. – М.: Вершина, 2004. – 360 с.
4. Менеджмент туристичної індустрії: навч. посіб. / І.М. Школа. – Чернівці: Книги–XXI, 2005. – 596 с.
5. Новиков В.С. Менеджмент в туризме: учебное пособие. – М.: Книгодел: МАТГР, 2006. – 166 с.
6. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: монографія. – К.: КНТЕУ, 2006. – 537 с.
7. Экономика и организация туризма. Международный туризм / Е.Л. Драчова, Ю.В. Забаев, Д.К. Исмаев. – М.: КНОРУС, 2005. – 576 с.

MANAGEMENT OF THE REGIONAL TRAVEL BUSINESS

M. Homenko

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University
vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk, 39600, Ukraine, E-mail: kafmen@kdu.edu.ua.

The trends of travel service market are shown, and positive and negative factors of service components and regional peculiarities of the travel market are resulted. Economic and organizational factors, connections between them within the frame of travel service activity and their influence on performance efficiency of travel companies on the region are studied. The methodical recommendations are improved by determination of indexes, which contribute to the efficiency increase of tourist activity in the region.

Key words: tourist activity, management, efficiency, travel services, regional market.

REFERENCES

1. Balashov R.I. The effectiveness of tourism and improving methods of evaluation // *Actual problems of economy*. – 2010. – № 3. – PP. 131–137. [in Ukrainian]
2. *Innovative aspects of managerial activities in enterprises sphere of tourism: monograph.* / A.A. Zhukov, N.D. Zakorin. – SPb.: D.A.R.K, 2006. – 224 p. [in Russian]
3. *Assessment of business performance* / M.V. Meyer. – M.: Verzhina, 2004. – 360 p. [in Russian].
4. *Management of tourism industry: Teach. Manual* / I.M. Shkola. – Chernivtsi: Books–XXI, 2005. – 596 p. [in Ukrainian]
5. Novikov V.S. *Management in tourism: Tutorial*. – Moscow: Knigodel: MATGR, 2006. – 166 p. [in Russian]
6. Tkachenko T.I. *Sustainable tourism development: theory, methodology, business realities*: Monograph. – K. KNTEU, 2006. – 537 p. [in Ukrainian]
7. *Economy and tourism organization. International tourism* / E.L. Drachova, Yu. V. Zabaev, D.K. Ismaev. – M.: KNORUS, 2005. – 576 p. [in Russian]

Стаття надійшла 19.09.2012.

Рекомендовано до друку
д.е.н., проф. Касич А.О.